ЧЫЛА ЭЛЛАСЕ ПРОЛЕТАРИИ-ШАМЫЧ, УШНЫЗА!

Ленин-Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!

ЯМДЕ ЛИЙ

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ

ГАЗЕТ АК: идалыклан 2 т. 16 ыр. пел ийлан 1 т. 8 ыр.

1938 ий
22
ИЮНЬ
№ 30

Кугу Сталинский Конституцийын шочшыжо

Ленин — Сталин партий вуйлатыме почеш 20 ий ожно Совет элысе шемер-шамыч капиталистический стройым сӱмырал шуышт. Тыге марий калыкат ӱмыр мучко пызырналт тӱнчыген илымаш гыч утаралте.

Ленинско — Сталинский национальный политике негызеш 17 ий ожно Марий Автономный Область ышталте. Тудо кугу Октябрьский социалистический революцийын шочшыжо лие. Кугу Сталинский Конституций почеш Марий область Марий Автономный Советский Социалистический Республикыш савыралте.

Марий республикын кумдыкшо—22 тӱжемат 973 квадратный километр. Тудын составышкыже 16 район, кок ола, кум рабочий поселко-шамыч пурат.

Совет элыште иза-шольыла илыше калык-шамыч ешыште марий республик шемер-шамычат пеш шуко ончыко каеныт, улан культуран, пиялан илышым ыштат. Колхоз пасулаште шӱдӧ дене трактор, комбайн да моло тӱрлӧ кугу машина-шамыч пашам ыштат. Сылне Юл энгер сереш Марийский бумажный комбинат ышталтын. Тулеч моло завод-шамычат улыт.

Марий калык социалистический форман шкенжын национальный культуржым эреак виянгден шога. Республикыштына 3 высший учебный заведений, 24 кыдалаш школ, 141 пелэ кыдалаш школ, 496 тӱҥалтыш школ уло. Йоча-шамычлан тунемашышт, кугу специальностян лияш ямдылалташышт чыла йӧным ыштыме.

20 ий жапыште марий калыкын ончык каймыжым Марий АССР Конституциеш раш возен шындыме. Тиде Конституцийым пенгыдемдымылан тенгече 21 июньышто идалык теме.

26 июньышто марий республик шемер-шамыч Марий АССР-н Конституцийже почеш первой кана республик Верховный Советыш сайлат. Марий АССР Верховный Советын первой депутатше мемнан вождьна, ачана Иосиф Виссарионович Сталин лиеш.

Марий АССР-н Государственный гербше

КУГУ ПРАВАМ ТИЧМАШЫН КУЧЫЛТЫНА

Сталинский Конституций тунемаш, паша ышташ, культурнын канаш ;еш кугу правам пуэн. Совет правительстве да кугу вождь Сталин йолташ йоча верч поснак чот тыршат. Шинчымашым налаш чыла условийым ыштеныт.

Мый тений Кужмарий тӱҥалтыш школым сай отметке дене тунем пытарышым. Ынде пелэ кыдалаш школышко тунемаш куснем. Пелэ кыдалаш школым тунем пытармек агроном специальностьым налаш ял озавлык техникумыш тунемаш каяш шонем. Естествознаний предметым поснак чот йӧратем. Кенежым авамлан агрономын ойжо почеш пакча-саскам, сатым шындылаш полшем. Мыйын пакчаштем 10 олма пу, ятыр шоптыр вондым, энгыжым шындыме.

Ӱмаште шошым олма нӧшмым парникыш шынденам ыле. Тений шошым чыланат пеш сай лектыныт. Кызыт вич сантиметр наре кушкыныт. Кок ияш лиймек сай сортан олмапуын глазокшым прививатлаш шонем. Помидорым, тыквым шынденам. Нунын кузе лекмыштым, кушмыштым, пеледаш тӱҥалмыштым да саскангмыштым эскерем.

Кызыт кенгеж каникул. Тиде кок тылзе жапыште ушнам сайын кандарена, кап-кылнам тазангдена. Пионер отряд вожатый Алексеев В. пашам сай вуйлата. Чодраш каен военный модмашым организоватлена. Тӱрлӧ растенийым, насекомыйым погена. Телым туneммынам пенгыдемдашлан ярус шотым, пушенгын могай условийыште, кузе кушмыжым, шарлымыжым ончена.

Яра жап годым ачам ден авамлан РСФСР ден Марий АССР Верховный Советыш сайлыме нерген положенийым умылтарем. Газетым, книгам йӱкын лудам.

Лебедев Виктор.

Ронго район.

Сӱретыште: Йошкар-Оласе пионер-шамыч самырык избиратель-шамычын погынымашыштым саламлат. Фото Овечкинын.

ПЕДАГОГ ЛИЯШ ШОНЕМ

СССР Конституцийын статяже почеш мемнан родиныште чылаланат тунемаш кугу правам пумо. Кажне гражданин шонымыжо семын тӱрлӧ специальностьым налшашлан школлаште, ВУЗ-лаште тунемын кертеш. Тушто сай условийым ыштыме. Тыгай пеледше Совет йоча уло кумыл дене, чон куанен, шыргыжын жапым эртарат, тунемыт. Кунам от куане, вет мемнан верч чот пагалыме, кугу вождь Сталин йолташ чот тырша.

Мый тений Кужмарий пелэ кыдалаш школым „отлично" да „хорошо" отметке дене тунемын пытаршым. Ончыкыжо мый педагог лияш шонем. Садланак Иошкар-Ола педагогический училищыш тунемаш пураш йодмашым пуэнам. Кызыт виян ямдылалтам. Шонымем шукташак тыршем.

Мыланна тунемаш кугу правам да пиялан, весела илышым пушо кугу вождь Сталин йолташлан тау.

Загайнов Васлий.

Ронго район, Кужмарий пелэ кыдалаш школым тунем пытарше.

„Большой Артек"

„Большой Артек"—теве тыге Крымын кечывал йымал серешыже кызытсе „Артек" олмеш ышташ тӱҥалшашлык у, кугу пионерский лагерь лӱмдалтеш. Лагерьыште вич кугу пӧртым (кажне пӧртыш 300 йоча пура), клубым, спортивный площадке-шамычым ыштат. Лагерьын рӱдӧ ужашешыже пионер Дворецым да спортивный залым ышташ шонат. Теҥыз сереш водный станций да пионерский флотилийлан порт ышталтыт.

КЕҤЕЖ КЕЧЕ—ЧЫЛТ ЭҤЕЖ

Шергылт, шергылт Таир ер;
Тыште чапле лагерь вер.
Эрта тыште сай кеҥеж,
Кеҥеж кече—чылт эҥеж.

Мурена ме мурынам,
Жапше годым куштена.
Мушкаш нӧргӧ кап-кылнам
Йӱштылаш ме пурена.

Тыште чапле, тыште сай,
Тыште илыш маке гай.
Могырнажым калитлаш
Лиеш кечыште кияш.

Йӱштылаш, модаш, канаш
Пенгыдемын кушкашна
Тиде чапле лагерьын
Сталин вождь пуэн мланна.

Макс Майн

50

Роман Михайлович МАМАЕВ

Йошкар-Олинский сельский 4 №-ан избирательный округ

Йошкар - Ола районысо пашазе ден служащий-шамычын, „Новый путь“, „Пямять Ленина“, „Первое мая“ да моло колхозласе колхозник ден колхозница-шамычын предвыборный погынымашлаштышт Р. М.

Мамаев йолташым Марий АССР Верховный Совет депутатыш кандидатлан выдвигатленыт. Йошкар-Ола сельский 4 №-ан избирательный округысо окружной избирательный комиссий Р. М. Мамаев йолташын кандидатуржым Марий АССР Верховный Совет депутатыш баллотироватлалташ регистрироватлен.

Р. М. Мамаев йолташ 1928 ийыште совпартшколым, 1936 ийыште ВКП(б) ЦК пеленсе заочный курсын Горьковский отделенийжым тунем пытарен. 1927 ий гыч ВКП(б) член. 1928 ий гыч 1937 ий декабрь марте ОГПУ—НКВД органлаште пашам ыштен.

Оршанке районышто НКВД районный отдел начальниклан пашам ыштымыже годым нелэ условийыште, ятыр кече малыде да кочде чекист - шамыч отряд дене Мамаев йолташ бандит-шамычым эреак эскерен да преследоватлен. Тудо районышто Совет власть ваштареш вооружоный восстанийым ямдылыше кугу монархический организацийым тӱжвак луктын. Калык тушман-буржуазный националист, фашизмын троцкистско бухаринский агентшыт ваштареш пеҥгыдын кучедалын. Нунын шакше вредительский пашаштым разоблачитлен.

1937 ий декабрь гыч Р. М. Мамаев йолташ ВКП(б) Маробкомын кокымшо секретарь пашам шуктен шога.

Марий АССР Верховный Советын депутатше лияш Роман Михайлович Мамаев йолташ достойный кандидат. Тудо калыкын ӱшанжым частне шуктен шогаш тӱҥалеш манын избиратель-шамыч пеҥгыдын ӱшанат.

Александр Иванович КАРАЧАРОВ

Лопатинский заводской 68 № избирательный округ

Марий АССР Внутренний паша калык комиссар А. И. Карачаров йолташын вуйлатыме НКВД орган-шамыч Марий республикым калыкын шакше тушманже шамыч деч эрыктымаште кугу пашам ыштеныт. Садланак пеҥгыде большевик, славный чекист, СССР Верховный Совет депутат А. И Карачаров йолташым Марий АССР Верховный Совет депутатыш кандидатлан выдвигатленыт. Лопатинский 68 №-ан заводской избира

тельный округысо Окружной комиссий Александр Иванович Карачаров йолташым Марий АССР Верховный Совет депутатыш кандидатлан регистрироватлен.

Тудо йорло кресаньык ешеш шочын. 1912 ий гыч 1914 ий марте заводышто пашам ыштен. Забастовкышто активне участвоватлымыжлан 1914 ийыште кугыжан правительстве арестоватлен. 1917 ий 1 ноябрьыште Карачаров йолташ ВКП(б) членыш пурен. Совет власть верч уло илышыжым чаманыде кучедалын. Тудлеч вара волостной военный комиссарлан, моло ответственный пашаште, а 1923 ий гыч ВЧК—ОГПУ—НКВД органлаште пашам ышта.

1934 ий гыч ВКП(б) Маробком бюрон членже да Марий АССР Исполком президиум член.

Марий республик кӧргыштӧ осалланен илыше шакше буржуазный националист кашак дене чот кредалмыжлан СССР ЦИК Знак почета орден дене наградитлен.

Николай Петрович РЯБЧИКОВ

Верх-Ушнурский избирательный округ

Роҥго район „Йошкар кече“ колхозысо колхозник-шамыч Марий АССР Верховный Совет депутатыш кандидатлан Н. П Рябчиков йолташым выдвигатлышт. Нуно Николай Петровичым пеш сайын палат. Тудо тиде ялешак шочын-кушкын, ял озанлыкыште пашам ыштен, комсомольский организацийым организоватлен да тудым вуйлатен. 1929—30 ийлаште Кужмарий ял советын председательжылан шоген. 1931 ий гыч ВКП(б) радамыште шога.

Николай Петрович изиже годсекак шкенжым примерне кучен. Йошкар Армийыште улмыжо годым воинский дисциплиным сайын шуктен шогымыжлан ятыр кана премироватлалтын.

1936 ийыште Рябчиков йолташ Йошкар - Олаште коммунистический ял озанлык школым пытарен. Вара ВКП(б) Обкомын инструкторжылан шоген. 1937 ий гыч тудо—ВЛКСМ обкомын первой секретарьже.

Рябчиков йолташ Марий республикысе комсомол организаций-шамычым пеҥгыдемдыш верч чот тырша. Марий АССР Верховный Советыште Рябчиков

йолташ достойный депутат лиеш. Избиратель-шамычын ӱшаныштым Николай Петрович честь дене, большевикла шукта.

Анна Ивановна БЕЛЯЕВА

Марийский избирательный округ, Мари-Турек район

Анна Ивановнан илышыже мемнан чапле родинысе тӱжем дене ӱдыр-шамычын илышышт гае.

Мемнан элыште калыкын палымые еҥ лийшашлан, калыкын ӱшанжым нумалшашлан поянлык ок кӱл, ожнысо кугу почотан еҥын шочшыжо лийме ок кӱл, кугу чин ок кӱл. Тидым капиталистический эллаш-

те гына ончат. Мемнан деке икте гына—родина верч уло кумыл дене пашам ыштыме гына шерге.

Анна Ивановна 1915 ийыште „Мариец“ завод поселкысо пашазе ешеш шочын. Ачаже—яндам ыштыше мастер, аваже янда атым кылдыштмаште пашам ышта.

Кугу Октябрьский социалистический революций ок лий ыле гын, нунын ӱдырыштын илыш корныжо могай лиеш улмаш, нуно палат. Нунын ӱдырышт кугыжан Российысе миллион дене орланен илыше ӱдрамаш гае лиеш улмаш, кугыжан, заводчикын, кулакын кулжо лиеш ыле.

Но Анна Ивановнан илышыже вес тӱрлӧ лие. Тудо Кугу Октябрьский революций деч изиш гына ондакрак шочын. Чапле сталинский эпохеш кушкын да ӱмыржым эртара.

1922 ийыште Анна Ивановна тӱҥалтыш школыш пурен. 1930 ийыште пелэ кыдалаш школым пытарен. Вара Вятский педагогический техникумым пытарен лектын. Кызыт „Мариец“ поселкысо пелэ кыдалаш школышто биологийым туныкта.

Комсомолыш Анна Ивановна 1931 ийыште пурен.

Анна Ивановна — талын кушшо еҥ, сай преподаватель, тале общественница. Йоча-шамычым коммунизм шӱлышеш воспитатлен кушташ верч уло вийжым пыштен кучедалеш. Садланак тудлан калык кугу ӱшаным пуэн. Беляева йолташ Марий АССР Верховный Совет депутатыш Мари Турек район, Марийский избирательный округеш йуклалташ тӱҥалеш.

Мария Андреевна АФАНАСЬЕВА

Ново-Тор'яльский избирательный округ

Мария Андреевна Афанасьева йолташым Тор'ял МТС-н трактористше - шамыч пеш пагалат. Тиде чапшым тудо пашаже дене сулен. Тракторым сайын тунемын, техникыжым кидыш налын пашам тыршен ыштымыже дене стахановец-шамыч радамыш шогалын. Тудын паша ыштыме бригадыже 1937 ийыште переходящий Йошкар Знамям налын. Афанасьева йолташ шкеже кечаш нормым 140-150 процентлан темен шоген. Тыге ик кеҥежешт 450 трудодеными налын, 305 килограм горючийым аныклен коден. Тенийт Афанасьева йолташ пашам стахановла ышта.

Мария Андреевна тыгак—активный общественница. 1933 ийын ленинский комсомол радамыш пурен. Комсомол организацийыште пашам активне ышта.

Кодшо ийын У-Тор'ял район комсомол конференций Афанасьева йолташым ВЛКСМ райком пленум членлан сайлен. Тудо ВЛКСМ 14 ше областной конференцийын делегатше ыле, конференций тудым ВЛКСМ обком членлан сайлен.

Теве Ленинский комсомолын ик сай ӱдыржӧ тыгае. Садланак тракторист ден трактористка-шамыч, колхозник ден колхозница-шамыч тудым Марий АССР Верховный Совет депута

тыш кандидатлан выдвигатленыт. Ново-Тор'яльский окружной избирательный комис тудын кандидатуржым регистрироватлен.

Елена Александровна ОРЛОВА

Азановский избирательный округ, Йошкар-Ола район

Елена Александровна Орлова 1897 ийыште Козмодемьянск олаш, учитель ешеш шочын. 1915 ийыште гимназийым пытарен. Туддеч вара 23 ий эре школышто туныкта. Пытартыш жапыште Азановский пелэ кыдалаш школышто химий, естествознаний, физике предмет дене туныкта. Учебный часть вуйлатышылан шога.

Тудо мемнан республикыште ик эн сай туныктышылан шотлалтеш. Ӱмаште тудын ик тунемшыжат начар отметкым налын огыл. Тенийт естествознаний дене 153 тунемше гыч икте гына „плохо“ отметкым налын.

ШКЕНАН ЭЛЫШТЕ

1938 ий 12 июньышто Грузинский ден Армянский ССР Верховный Советыш сайлымаш пеш чот нӧлталтмаш да куанымаш дене эртен.

Сӱретыште: Грузинский ССР Верховный Совет депутатыш кандидатлан В. М. Молотов йолташ баллотироватлалтме Тбилиси оласе Сталинский избирательный округын 2-шо избирательный участке лишне грузинский калык куштымаш.

Фото Э. Евзарихичын.

Коммунист ден беспартийный-шамыч блокын чапле сеҥымашыже

12 июньышто Грузинский ССР Верховный советыш сайлымаш коммунист ден беспартийный-шамыч блокын кугу сеҥымашыже дене эртыш. Голосованьыште лийшаш избирательч гыч 99,6 процентше участвоватлен.

Грузинский шемер - шамыч республик государственный властьын высший органжым сайленыт. Грузинский ССР Верховный Советыш 237 депутатым сайлыме — Ленин - Сталин паша верч кучедалше калыкын достойный эргышт улыт.

Грузинский ССР Верховный Советыш сайлаш праван улшо 1.898.041 избиратель гыч голосованьыште 1.883.608 избиратель лийын. Тидыже голосоватлаш праван улшо граждан-шамыч кокла гыч 99,2 процент лиеш.

Грузинский калык шкенжын п е р в о й депутатше И. В. Сталин йолташ улмо дене, Совет правительствын главаже В. М. Молотов улмо дене кугешна. Верховный Советыш пашазе, кресаньык, советский интеллигенцийын эн сай енже-шамыч сайлалтыныт. Нунын коклаште: грузий большевик-шамычым вуйлатыше Л. П. Берия, шонго ученый, профессор Джавахишвили да молат улыт.

Клара Цеткинын колмыжлан вич ий

Тений 20 июньышто Германийысе революционерка, вӱран фашизм ваштареш кучедалше, Германийысе коммунист партийын вождьшо Клара Цеткин колымылан вич ий теме. Клара Цеткин 1857 ийын, 5 июньышто Германиеш шочын. Тудо пытынь шке илышыжым революций пашалан пуэн, колымешкыже эреак фашизм, опортунизм ваштареш, пашазе классын сеҥышашыже верч кучедалын.

21 ийыш шумекыже учительницалан пашам ыштен. Тунамак тудо революционный пашаш пижеш. 1892 ий гыч тудо „Глейхет" („Равенство") ӱдрамаш журналыште редактор лийын. 1907 ий гыч Клара Цеткин тудын инициативше ден ыштыме международный социалистический ӱ д р а м а ш секретариатым вуйлатен. 1910 ийыште тудын инициативше дене 8 март тӱнямбал ӱдырамаш кечылан увертаралтын. Коммунистический Интернационалын III-шо конгрессше деч вара Коминтерн Исполком президиумын ваштапталтше членже.

Сар паша ваштареш кучедалмаште Клара Цеткин шуко вийжым пуэн. К. Цеткинын шуйышаш пашажым 1933 ийын 20 июньышто колымаш кӱрлын.

ОЙЛЫШО ПИСЬМА

Тиде, кӱртньӧ корно деч 80 километр тораште улшо, йӱдвелсе мӱндыр ялыште лийын. Ик майский кече годым Фролов - шамычын пӧртышкышт почтальон пералтыш.

— Письма, письма!..— кычкыралын Фролов Ваня, —Леша чӱчӱй деч дыр...

Ваня йоҥгылыш лийын огыл. Письма Леша чӱчӱжӧ деч улмаш. Чӱчӱжӧ Йошкар Армийын командирже улмаш, тудо Москошто служитлен. Эл ончычно боевой заслугыжлан орден дене наградитленыт. Леша чӱчӱжӧ деч налме письмалан Ваня пеш куанен: тудым лудаш пеш интересне.

Тиде годым серыш моло кунамсе гае лийын огыл. Тудо кугу, канде, шуко тӱрлӧ тӱсан марке-шамыч пыжыктылман конвертыш печетлен шындыме улмаш. Конвертыште кагаз деч пеҥгыдырак ала-мо киен да эн тӱҥжӧ—тиде каналан письма личне тудлан возымо улмаш—Ваня тидлан ӧрын каен.

Письмам почыч.

— Пластинке... — ӧрын шуялтыш Ваня.—А кушто мыйын серышем?

Конвертыште моло нимат лийын огыл.

— Пышташ монден...— Лена шужарже пелештыш.

Колышташ решитлышт: Леша чӱчӱжӧ могай пластинкым колтен, адак молан ик Ванялан велэ.

Патефоным муыч да шокташ тӱҥальыч... Кенета, муро олмеш, мологунамсе гае м у з ы к йӱ к о л м е ш комнатыште Л е ш а чӱчӱжын раш, яндар йӱкшӧ шергылташ тӱҥале! Письма ойлаш тӱҥалын. Пуйто Леша чӱчӱжӧ Москошто, тӱжем менге тораште огыл, а тыштак, йыгыре, веселан шоген да ойлен:

— Шерге Ваня! Тый мыланем, тыйым „шукерте ужын ом ул, йӱкетым колын ом ул"—манын возенат. Тый мыйым мияш ӱжынат, а то эре письма да письма... Кызыт миен ом керт. Паша шуко, полевой учениylан ямдылалтына. Но мыйын йӱкем тый колын кертат. Могай? Ваштальын огыл?...—вара Леша чӱчӱжӧ веселан воштылын,—комнатыштат воштыл колтышт. Леша чӱчӱжӧ умбакыже ойлен:

— Тыйым, Ваня, танк интересоватла. Кугу лиймекет, тый танкист лияш шонет. Сай, почетный паша! Тыйын танк модель чертежетым мый сайын гына ончен лектым. Задачым тый правильне решитленат. Башне размеретым мый иземдаш кӱштем, тиде моделетым куштылемда. Гусенице-шамыч пашам чарныдеак ыштышт манын, ходовой механизмым поснак сай ыште...

Варажым Леша чӱчӱжӧ Ванян да чыла родной-шамычыштын тазалыкыштым йодышто, нунылан саламым каласыш. Ленан отметкыжешамычым, тудо лагерьыш кая але уке, да серышым чӱчкыдынрак возаш йодын.

Письма ойлен. Леша чӱчӱжлан пытарыш кана колтымо письмажлан тиде ответ лийын. Кузе тыге лийын?

Леша чӱчӱжын ойлен пытармекше пластинке шогалын, да Лена пластинке покшелныже кагазеш возымым ужын: „Ваня Фроловлан Леша чӱчӱжӧ деч Москво гыч письма".

* * *

А тиде пеш куштылгын ышталтеш. Кызытсе технике связьын тӱрлӧ семын кучашлан кумда йӧным пуа. Серыш-шамычым, телеграммым колтылаш, телефон дене кутыраш велэ огыл лиеш. Тӱжем километр кокла гыч воштыр деч посна кутыраш лиеш (радио-телефон). Тудо часыштак тӱжем километр кокла гыч телеграф дене фотографийым, сӱретым, чертежым колтылаш лиеш (фототелеграмме).

Но радио дене кутырымаш—серыш огыл. Тудым тый эрлашыжым адак уэш колыштмет шуэш гын,—тидым ышташ ок лий. Моланже раш: кутырымым возен налме огыл. Фотограммыш ончалат гын, тый письма возышын почеркшым, тудын карточкыжым ужат, но йӱкшым от кол. Ойлышо серыш чылажымат ешара. Кидыштет ойлышо серыш уло гын, тый тудым уэш, тылзе гыч лудын кертат, айдемын йӱкшымат колат.

Пластинкыш йӱкым возымаш мемнан элыште кумдан шарлен. Мологунамсе запись деч посна студийлаште, звукозапись ыштыме фабриклаште мемнан кызыт тӱрлӧ речь - шамычым, погынымашлаште митинглаште выступатлымым возат. Тыгеракын Сталин йолташын Конституций нерген пеш чапле докладше да тудын Сталинский избирательный округысо предвыборный совещанийеш ойлымо речьше пластинкеш возалтынат. Тыге ыштыме дене миллион дене советский калык Совет Ушемын кажне луклаштыже, керек кунамат вождьын йӱкшым колын кертыт.

Арктический экспедицийысе участник - шамычын Рудольф островышто улмышт годым, тушко кугу мланде гыч самолет дене родной-шамыч деч „ойлышо письма-шамычым" наменыт, нуно пластинкеш возалтынат.

Пластинке ыштыме производство пеш нелак огыл. Ончыч пластинке шамычым шеллак дене ыштат ыле. Тиде—тропический растений-шамычын укшешышт лийше нарынче-кӱрен смола. Тудым утларакше Индий гыч конденыт. Кызыт мемнан элыште шеллакым чылала шот денат вашталтен кертше веществам мумо. Тылеч посна пластинке составшо пурат: шифер—пластинкын пеҥгыдылыкшылан йӧршӧ смола тӱсан минерал, луан шӱй—тиде пластмассылан вӱдыжгым шупшаш полша, нефть ойрымо деч кодшо продукт—пластмассым ушышо вещества, да, ытартышлан, пластинкылан шем тӱсым пушашлан шӱч.

Чыла тиде материал-шамычым иктыш варалтыт, тудым посна верыште шолтат, варажым, шокшо смесьым листашке савырмеке пластинкым штамповатлат. Тиде пластинкыш звукозапись ыштыме фабрик гыч кондымо диск-шамыч гыч йӱк прессформо дене пластинкыш возалтеш. Пластинке-шамыч йӱкшат, контроль коч эртат да Совет Ушемын чыла верлашкыжат колталтыт.

Тый вождьын ойлымыжым, народный артистын выступатлымыжым, элнан сай солист-шамычын шоктымо классический музыкальный произведенийым, да даже... мӱндыр йӱдвелсе ялыште илыше Ваня Фролов ден шукерте огыл лийме семын тыланет колтымо кугу серышым лудын кертат. (ТАСС).

Сӱретыште: №-ской частьысе красноармеец-шамыч каныш жап годым шахмат дене модыт.

Овечкин ын рапр одукцийже.

„Похвальный грамотам" налыч

Арын тӱҥалтыш школын 4-ше классеш кок ийлан кодшо иктат лийын огыл. Отличне тунемше Кушаков Толя ден Счастливцев Федор похвальный грамотам налыч. Нуно активный пионер улыт. Кызыт пионер лагерьыште канат.

Л. Морозов.

Арын пелэ кыдалаш школ, Морко район.

ГРАНИЦЕ ВЕС ВЕЛНЕ

Сӱретыште: Японский авиаций бомбардироватлымек шаланыше ик китайский ялыште илыше кресаньыкын икшывыжешамыч ӧрдышкӧ куснат.

Союзфото.

Кок японский кораблым вӱд йымак колтеныт

10 июньышто китайский самолет-шамыч Японийын (Ухы деч умбалне улшо Янцзы энгерыште шогышо) военный корабльже-шамычым бомбардироватленыт. Датуна (Ухун юго-запад велже) воктенат китайский самолет-шамыч 30 утла нелэ бомбым кудалтеныт. Тидын дене 2 японский кораблым вӱд йымак волтен колтымо. А шкешт шке базышкышт сайынак пӧртылыныт.

Фашист-шамычын янлыкланымышт

Фашист-шамыч Испанийыште тошто семынак янлыкланат. Ола - шамычым шалатылыт. Шукерте огыл Кастельон де ля Плана лӱман чапле олам сӱмыреныт.

14 июньышто Кастельон ола ӱмбалне 100 фашистский самолет-шамыч пӧртыныт. Олашке тӱжем дене нелэ бомбо пудештын.

Республиканский летчикшамыч фашистский самолет-шамычым шуко кана поктен колтеныт. Ик кредалмаште Испанский правительстве главан эргыже, летчик Ромуло Негрин ик немецкий самолетым волтен шуэн. Пӧртын волышо самолет Негривын аэроплан шулдырышкыжо логалын. Тиде пернымаште Негринын аэропланже пудырген, а шкеже парашют дене утлен.

Немецкий ден итальянский самолет, танк, пушкошамыч Кастельон ола воктене республиканец-шамыч ваштареш кредалыт. Фашист-шамыч тыште кугу вийым чумыреныт. Туге гынат, республиканец-шамыч нунын ваштареш пеҥгыдын шогат. Пытартыш жапыште интервент ден мятежник - шамыч т и д е участкыште 40.000 еҥым йомдареныт.

Фашист-шамыч у сарлан ямдылалтыт

Германский фашист - шамыч у сарлан виян ямдылалтыт. Австрийым налмек, мӧҥгышт колтымо салтакшамычым кызыт уэш армийыш чумырат. Саксонийын южо районлаштыже да германский Силезийыште „Гитлеровская молодежь" организаций-шамыч военный положенийыште улыт.

Отпускышто улшо офицер-шамычлан шке военный частьлашкышт пӧртылаш приказым пумо.

Германский фашист-шамычын тыгай койышыштым чыла тӱнясе шемер-калык чот онча. Тудо Гитлерлан шке вӱран планжым шукташ да Чехословакийым шупшын налаш эрыкым ок пу.

КАНИКУЛЫМ ВЕСЕЛАН ЭРТАРЕМ

Кеҥеж каникулым моштен эртарымаш у тунемме ийым у сеҥгымаш дене вашлияш кугун полша. Садланак каныш жапем веселан эртарем. Кажне эрдене гимнастикым ыштем. Сай кечe годым кечылан кум кана йӱштылам. Олыкыш, чодраш растений да тӱрлӧ насекомый-шамычым погаш коштына. Колхозышто пырдыж газетым лукташ полшем.

Тугак газет ден книгам лудам. А. Пушкинын „Евгений Онегин", М. Горькийын „Челкаш" книга-шамычым утларак йӧратен лудам.

Сергей Эчан.

Кожлаер пелэ кыдалаш школ, Морко район.

Физкультурный площадкым ыштена

Мемнан ялна ужар чодра коклаште шинча. Ял шенгелне Тоштеҥер вӱд йога. Эҥерын кок могыр серыштыжат лопка олык кия. Чодра воктелан ме, Юледӱр ялысе тунемше-пионершамыч, физкультур площадкым ыштена. Тужак кеҥеж каникул жапыште тӱрлӧ модышым организоватлена. Городки, волейбол, футбол, баскетбол, моло модыш денат модаш тӱҥалына. Тений кеҥеж каникул жапыште шуко пионертунемше-шамыч БГТО, ЮВС значоклан нормым пуаш шонат.

Тиде верешак изи библиотекым ыштена. Туштo сылне литератур, тӱрлӧ газет, журнал-шамыч лийыт.

Площадке деч мӱндӱрнӧ огыл изи вӱд уло. Тудо вӱдым колхозник-шамыч пуалат. Тушто йӱштылаш пеш сай лиеш.

Кӧрдем эҥерыш да колхозын мӱкш отарышкыже коштaш тӱҥалына. Йошкар-Олаш экскурсий дене каена. Адак колхозышто пырдыж газет лукташ полшаш тӱҥалына.

Тений мемнан каникулна веселан эртышаш.

Загайнов Васлий.

Кужмарий пелэ кыдалаш школ, Роҥго район.

Растений дене опытым ыштылам

Мый ботаникым пеш йӧратен тунемым. Кызыт растений дене тӧрлӧ опытым ыштылам. Тиде телым тунеммем пеҥгыдемдаш ятыр полша. Тений пакчашкем помидорым, кешырым, киярым, чуҥгылам шынденам. Нине растений - шамычын кунам лекмыштым, лышташ лукмыштым, пеледаш тӱҥалмыштым эре дневникышкем возем.

Веденкин Максим.

Тошто Тор'ял пелэ кыдалаш школын 6-шо „Б" классыште тунемше.

СПОРТИВНЫЙ АВИАЦИЙ 1938 ИИЫШТЕ

И. Я. СИМОНОВ.

Косарев лӱмеш Центральный Аэроклубысо воздушный спорт отдел начальник

Советский летчик - шамыч тенийсе ийын тӱнямбалсе ятыр авиационный рекорд-шамычым сеҥаш шке ончыланышт задачым шынденыт.

Авиационный спортивный сезоным первояк мемнан моделист ден планерист-шамычна почыч. Апрель тӱҥалтышыште планерист Макаров кок еҥ шичман планер дене пассажир Годиков ден кужу жап чоҥештымаште у всесоюзный рекордым установитлен. Тудо южышто 19 час 08 минут лийын.

Вес всесоюзный рекордым кок еҥ шичман планер дене Минов йолташ установитлен. Тудо 2990 метр кӱкшытыш кӱзен. Тиде рекорд - шамычым Косарев лӱмеш Центральный Аэроклубысо спортивный комиссий всесоюзныйлан шотлен да материал-шамычым ФАИшке международный шот дене регистрироватлаш колтен.

Кызыт 8 международный рекорд-шамыч кокла гыч 3 рекордшо советский планерист - шамыч кидыште: кок рекорд мӱндыркӧ чоҥештымаш дене (ик еҥ да кок еҥ шичман планер дене чоҥештыме) да вес рекорд Макаровын кидыште улшо кужу жап чоҥештымаш дене (кызыт эша тидым ФАИ пеҥгыдемден огыл.)

Кеҥежым в о з д у ш н ы й спортивный соревнований-шамыч ятыр лийшаш улыт.

30 май гыч 12 июнь марте Тулаште 13-шо всесоюзный спортивный соревнований эртаралтын. Тиде соревнований - шамыч командный лийыныт; кажне командыште кок планер да самолет.

15 гыч 25 июль марте аэроклубласе учебный звена-шамычын соревнований эртаралтыт. Косарев лӱмеш Центральный Аэроклубышто легкомоторный авиацийын спортивный отрядыштыже тренироватлен чоҥештымаш шукертак тӱҥалын.

30 июльышто Центральный Аэроклубышто УТ-1 да УТ-2 тренировочный самолет дене пилотажлан летчик - спортсмен - шамычын соревнованийже лиеш. Пилот-шамыч фигурный чоҥештылмаш шотышто шкеныштын достиженийыштым ончыктен пуат.

6 гыч 18 август марте Коктебельыште 12-шо всесоюзный авиомодельный соревнований лиеш. Тушто 200 наре самырык авиостроитель-шамыч участвоватлаш тӱҥалыт.

Пытартышлан, 24 августышто, Совет Ушемын олалаштыже да ялллаштыже первой кана змейковый спортын всесоюзный заочный соревнованийже эртаралтеш. Тиде кечын школьник-шамыч кагаз дене ыштыме шуко змея ден аэростат-шамычым южышко кӱзыктат.

Тиде соревнований-шамычын участникышт - шамыч шергакан премий денпремироватлалтыт.

Промокашкын историйже

Кызыт кучылтмо промокашке случайне изобретатлыме. Английын Беркшайрысе книга фабрикыште пашa ыштыше кагаз массым клейым пыштaш монден. Садланак кагаз йӧрдымӧ лийын. Фабрик оза тудо пашазым поктен луктын. Варажым тиде кагазын вӱдым шупшмыжым тудо случайне йален да ужалаш тӱҥалын. Тыге промокательный кагаз лектын.

Ожно тыгай кагаз лийдыме годым, кагазыш возымек тыгыде ошмам шават улмаш.

Мемнан календарьна

19 гыч 27 июнь марте

19 июньышто (1623 ийын) французский философ Блез Паскаль шочын.

20 июньышто (1937 ийын) Моско—Северный п о л ю с—США маршрут дене Чкалов, Байдуков, Белаков йолташ-шамычын беспосадочный чоҥештымашышт пытен.

20 июньышто (1933 ийын) Германийысе коммунист партийым ыштыше да тудын вождьшо, революций верч кучедалше Клара Цеткин колен.

22 июньышто (1921 ийын) Коминтернын III-шо конгресс) ше почылтын.

23 июньышто (1931 ийын) Сталин йолташ хозяйственник-шамычын совещанийыштыже у семын паша ыштымаште куд условий нерген ойлен.

26 июньышто (1935 ийын) стратостат СССР—1—бис 16 тӱжем метр кӱкшытыш кӱзен.

26 июньышто (1930 ийын) ВКП(б)-н XVI с'ездше почылтын.

27 июньышто (1905) ийын) „Потемкин Таврический" броненосецыште матрос-шамычын восстанийышт тарванен.

27 июньышто (1853 ийын) палыме руш писатель Владимир Галактонович Короленко шочын. (1921 ийыште колен).

МЕМНАН АДРЕС: Иошкар-Ола, Марий АССР, Совет пӧрт, 25-ше №-ан пӧлем, „Ямде лий" редакций. Телефон: Совет пӧртын коммутаторжо, 82-шо №.

Врид. отв. редактора— И. АЛЕКСАНДРОВ.

Упол. Марлита № А—620.

Иошкар-Ола Маргосиздатын 1-ше типографийже.